

SOCIETAT

Passejant pel Marroc - Part I

Josepa Blanch

El Marroc era per a mi, des de feia temps, un paisatge de desig, un país de llegenda més màgic que real. Amb el pont de primers de desembre, vaig tenir ocasió d'omplir el present per tenir records futurs, somriures amables a la memòria.

Marrakech, a poc més d'una hora de vol, la ciutat més turística del Marroc, ens dóna la benvinguda. El nostre guia, de migdia, és autèntic, va vestit amb gel-laba blanca, babutxes i, a sota, porta uns pantalons també blancs i brodats al capdavant. Ens explica molts rituals de l'islam, i paro especial atenció quan comenta que, durant el Ramadà, qui no pot fer el dejuni, com ara viatjants, embaixades o malalts, l'ha de recuperar quan la seva situació canvia o millora. També ens diu que hi ha molts nens i adolescents que, durant el dia es troben malament i tenen son, ja que, a la nit, aprofitant les hores en què es pot menjar, no dormen i agafen veritables enfitaments.

Anem als jardins de la Menara, on, al mig d'altíssimes i exuberants oliveres, flors i vegetació, hi ha el dipòsit d'aigua per proveir la ciutat. Recs soterrats, de molts anys

ençà, fan de Marrakech una ciutat plena de parcs i jardins, amb roses per tot arreu, que, tot i ser al mes de desembre, floreixen oloroses per la nostra complaença.

La Koutoubia, la mesquita més important de la ciutat, el minaret de la qual està construït seguint el model de la Giralda de Sevilla, d'una alçada considerable, es pot veure des de tota la vila. La crida a la oració, feta pel *muftí*, cinc vegades al dia, des de totes les mesquites i en qualsevol nucli de població, gran o petit, és potser el so més sorprenent per al visitant. No hi podem entrar. A tot el Marroc, el no-musulmà, té prohibida l'entrada als llocs de culte, excepte a la gran mosquea de Hassan II, a Casablanca, on la visita es cobra i és guiada, com si es tractés d'un museu o d'un palau, però sempre fora de l'hora de pregària.

Visitem el palau de la Bahia, construït per a residència del visir al segle XIX, on es posa de manifest la riquesa de l'arquitectura marroquina, amb les filigranes esculpides al marbre o a la fusta, les policromies als sostres i a les parets, columnes, dobles portes, patis, fonts, mil estances, totes diferents i precioses.

A l'arrecerada necròpolis Saadí, trobem les tombes d'Al-Mansour i de tota la seva família.

Als jardins de Majorelle, frondós jardí botànic, la casa que fou d'Yves Saint-Laurent, de color blau monyeca, ara museu d'art islàmic.

La Mamounia, palau alçat a finals del segle XIX, per casar el fill del rei, i convertit en hotel des de començaments del segle XX, és una meravella. Rams de roses de color rosa omplen totes les sales. Ens hi ben passegem, badem, prenem cafè, i demanem un cendrer de record.

Les cigonyes han fet niu al capdamunt de les muralles i a sobre de la porta per on entrem a la medina. Carrers tortuosos, encongits, culs de sac, descoberts o amb encanyissats que priven del sol, gent del país, atrafegats amb carros i burrets, o vianants que fan la seva compra en un mercat amb tot el que ens podem imaginar. Fruïtes, bàsicament cítrics, hortalisses, mil varietats de te, herbes per cuinar, espècies, carns de be o de vedella, pollastres, olives de totes les menes i varietats, arranjades com un mosaic, riques teles per a casaments o gel·labes, llums, catifes, fils, botons..... Tota aquesta gran diversitat és una festa de colors i olors, de suggeriments i sorpreses.

Als socs, zones on els artesans s'ajunten per fer la mateixa feina: teixidors, orfèvres, joiers, pel·leters, ferrers..... Ens encanta veure la finor dels seus treballs, tot fet a mà i tot amb primeres matèries naturals.

I, al mig d'aquest complicat laberint, ens apareix la plaça Djemaa el-Fna. Paradís per als sentits, està envoltada de bars i restaurants amb terrasses sobreposades, per poder contemplar l'espectacle tot prenent un bon te a la menta. A la posta de sol, la plaça va agafant vida, que dura fins ben entrada la nit. Aquí, turistes i autòctons es barregen. Rotllanes per tot arreu per escoltar els narradors de contes o venedors de potingues que poden fer el miracle de la guarició. No els entenem, però les seves paraules tenen música, a vegades moderada i pausada, a vegades viva i encesa. No ens cansem d'anar d'un grup a l'altre per omplir la nostra oïda. Més enllà, panderetes i tambors acompanyen aquesta festa. L'encens, cremat a bastament, omple l'olfacte de seduccions. Encantadors de serps, malabaristes, dentistes afeccionats amb dentadures senceres i peces soltes, artistes de la *henna*, dones soles, tapades amb vels negres, assegudes a terra, al mig de l'al-

darull, a punt per tirar les cartes. És fàcil d'entrebançar-s'hi, perquè l'enllumenat és molt precari.

Als restaurants ambulants, el fum de les brases fent *brochettes* de carn priva la visibilitat; sota dels focus de llum que cadascú es genera, s'afilieren caps de be cuits a punt de degustar, guisats amb olives cuinades, cargols, *harira* (exquisida sopa de llenties), *tajines*, *couscous*, dolços fets amb mel i farina, taronges a punt d'escórrer, varietats de dàtils, orellanes, fruits secs..... en fi, olors, sabors i contrastos que ens transporten al país de les mil i una nits.

Entrem al cafè Glacier per a reposar una estona, i trobem tots els tertulians mirant la televisió i, al crit d'exclamació joiosa de gol, ens adonem que retransmeten el partit del Màlaga amb el Barça, i que els marroquins són culés !! Estan pendents de qualsevol moviment de l'Eto'o, que consideren compatriota. Naturalment, ens asseiem i participem de l'eufòria, 0-4. Acabem de completar bé el vespre.

Riques o humils, el Marroc es caracteritza per la unificació del color de les seves façanes. D'un teula rosat a Marrakech, blanques a Rabat, blaves a Fez, verdes a Meknés, fet que personalitza cadascuna d'aquestes ciutats imperials.

A la nit ha plogut i fa fred. Amb el nostre xofer-guia, un nòmada bereber que està desitjant sortir de la gran urbs, anem cap al port de Tizi-n-Tichka, per travessar la serralada de l'Atlas.

El paisatge, mig ennuvolat, deixa entreveure la neu que corona els cims. Ran de la carretera, palmeres exposant els seus fruits daurats, figues de moro vermelles i madures convidant a menjar, oliveres, tarongers.....

Ens parem a dinar a Tadert, 2260m. d'alçada, carn a la brasa, boníssima, però molt mal tallada, *tajine* de verdures (cassola de fang amb una tapa semblant a una xemeneia, on, pel vapor que s'hi concentra, es cou tot el que s'hi posa) i, com a beguda, ens serveixen te, que ens ve de gust fer servir per beure, per escalfar-nos les mans, o fins i tot hi ha qui proposa posar-hi els peus. Com que el fred es deixa sentir i ens veuen apurats, el nostre xofer fa servir l'amistat amb l'amo del restaurant, i ens porten un braser d'un pam de diàmetre, tot demanant-nos que no el remenem quan s'esmoreixi, perquè així es consumeix més lentament. Ens comprem dàtils i mandarines gustosíssimes per alleugerir el camí.

A mida que anem baixant de la muntanya, el panorama es transforma. Ja s'intueix el desert: terra erma, roques, poca vegetació. Aquí, *ksars* (pobles tancats), *kasbahs* (ciutadelles fortificades), tot té el color de la terra que l'envolta; des de la distància, groguencs o vermellorsos, costen de definir els límits de les viles.

La *kasbah* Ait Benhadou, declarada patrimoni de la humanitat per la Unesco, s'alça majestuosa al costat d'un riu i sembla voler guardar els tresors d'un temps ja passat. És capvespre, i els records del *Lawrence d'Arabia* i de l'*Indiana Jones*, films rodats en part en aquesta *kasbah*, ens acompanyen durant tota la passejada.

A prop, al mig del no-res, l'Atlas Studios, ells en diuen el Hollywood del Magreb, però hi ha grandíssimes diferències, els decorats ja utilitzats estan abandonats i malmesos, l'espai es inhòspit i fred... Hi estaven rodant una pel·lícula de producció alemanya sobre Egipte, que si les de sèrie B tenen baix pressupost, aquesta devia pertànyer a la sèrie Z.

Ja a Ouarzazate, anem a sopar al restaurant Obélix, molt bé i simpàtic, ja que és ple de fotos de famosos, que, en el seu moment, hi van reposar durant algun rotatge.

L'endemà al matí, continuem en aquest immens plató natural, i visitem la magnífica *kasbah* Taourirt, també protegida per la Unesco, i que Bernardo Bertolucci va triar per al seu film "*El cielo protector*", basat en l'obra homònima de Paul Bowles, escriptor americà establert al Marroc.

A la llunyania, i com a barrera abans del gran desert, veiem la serralada del Jbel Sarhro, també empolsinada de neu, no tan alta com l'Atlas, però marcant-nos bé la ruta cap a la vall de les Roses.

Boscós de rosers, ara sense flors, ens fan pensar amb la preciositat del mes de maig, quan les poncelles, esclatant a milions, converteixen aquesta vall en un jardí. Un altre te i compra de crema de roses, aigua de roses, roses seques....

Passem per la vall del riu Dadés i arribem a Tinerhir, al mig de la terra beige i prop d'un immens palmerar, ran del riu Todra. Visitem les seves gorges, estretes, rocalloses i molt altes.

Continuem camí cap a Erfoud, destí del nostre viatge. Ara, la posta de sol és emocionant, inexplicable. Hem deixat darrere les muntanyes i encarem el desert, el capvespre és emboirat, cau alguna gota, l'arc de Sant Martí surt enmig dels núvols i la claror grisa i rogenca del sol ponent ens deixa bocabadats. Estem sols, ja no hi ha tràfec, només un petit ramat de dro-medaris sense pressa pastura vora del camí.

Ens ho podem mirar amb atenció, ja que el nostre xofer-guia, l'Ahmed, para cada vegada que toca oració. Si no té aigua per a les ablucions, solament li cal una pedra per fregar-se cara, coll, mans i peus descalços. A estones i, mentre fem ruta, posa una cassette de l'Alcorà, que ell va resseguint.

Arribem a Maadid, a la Kasbah Xaluca. Ens reben amb música de panderetes i tambors i ens ofereixen te. Al bar, la llar de foc encesa ens dóna calidesa i recés. Tot l'hotel, d'acurada decoració marroquina, és un encant i un refugi per al viatger. Hospitalaris i amables, ens fan l'estada molt plaent.